

Rapport om klarspråksverksamheten 2015

Innehåll

Sammanfattning	3
Verksamhet 2015 i korthet.....	3
Språkrådets bedömning	4
Verksamhet under 2015	5
Konferenser och seminarier arrangerade av Språkrådet.....	5
Föreläsningar på myndigheter	6
Deltagande i konferenser, seminarier	7
Medverkan vid konferenser	7
Publikationer	8
Språkrådets kontaktpersoner.....	8
Kontakter med andra myndigheter, nätverk, forskare m.fl.....	9
Webbsidorna Klarspråk	9
Klarspråkskristallen.....	10
Språkfrågor och andra frågor	11
Nordiskt samarbete	11
Klarspråksnämnden	11
Handledning av praktikanter	12
Personal	13
Bilaga 1. Föreläsningar på myndigheter m.fl. 2015.....	13
Bilaga 2. Förteckning över innehållet i Klarspråk 2015	14
Bilaga 3. Arbetsplan för klarspråksarbetet 2015.....	17

Sammanfattning

Under 2015 har Språkrådet vid Institutet för språk och folkminnen fortsatt att bredda och utveckla klarspråksverksamheten. Verksamheten är omfattande och når ut till allt fler myndigheter, kommuner och landsting. Prioriterade uppgifter under året har varit utgivningen av klarspråkshistoriken *Krångelspråk blir klarspråk. Från 1970-tal till 2010-tal* och det seminarium Språkrådet arrangerade i samarbete med Uppsala universitets uppdragsutbildning den 13 oktober på temat *Klarspråk – i går, i dag, i morgon*. Löpande, prioriterade uppgifter har varit utgivning av fyra nummer av *Klarspråk*, seminarier om att starta och driva klarspråksarbete för Språkrådets kontaktpersoner, föreläsningar på myndigheter och i kommuner samt utlysning och utdelning av priset *Klarspråkskristallen*.

Verksamhet 2015 i korthet

Publikationer

Språkrådet gav ut historiken *Krångelspråk blir klarspråk. Från 1970-tal till 2010-tal* (Språkrådet och Norstedts 2015).

Informationsbladet *Klarspråk* kom ut med fyra nummer.

Konferenser och seminarier

Språkrådets klarspråksansvariga språkvårdare föreläste för myndigheter och kommuner vid elva tillfällen, arrangerade fem heldagsseminarier för Språkrådets nätverk av kontaktpersoner och deltog i konferenser, seminarier och möten såväl i Sverige som utomlands. Språkrådet var exempelvis samarrangör av den nordiska klarspråkskonferensen i maj i Oslo, Norge och föreläsare på den internationella klarspråkskonferensen Plain 2015 i september i Dublin, Irland.

Språkrådet arrangerade dessutom den 13 oktober på internationella klarspråksdagen, i samarbete med Uppsala universitets uppdragsutbildning, ett seminarium på temat *Klarspråk – i går, i dag, i morgon*.

Klarspråkskristallen

Priset för ett klart och begripligt myndighetsspråk, *Klarspråkskristallen*, delades 2015 ut till Västra Götalandsregionen för deras arbete med att förbättra och förenkla politikernas beslutsunderlag. Priset delades ut på *Språkrådsdagen* den 6 maj 2015.

Klarspråksnämnden

Den rådgivande klarspråksnämnden har haft fyra sammanträden under året. Arbetet följs regelbundet upp och utvärderas.

Språkrådets bedömning

Språkrådets klarspråksarbete under 2015 bedrevs på likartat sätt som tidigare år. Arbetet med att bredda och utveckla verksamheten har fortsatt.

Vi gav ut fyra nummer av informationsbladet *Klarspråk* och en klarspråkshistorik med titeln *Krångelspråk blir klarspråk. Från 1970-tal till 2010-tal*.

Språkrådets klarspråksansvariga föreläste om klarspråk och om språklagens tillämpning vid ett tiotal myndigheter och kommuner och deltog i konferenser i Sverige och utomlands. Vi anordnade seminarier för Språkrådets kontaktpersoner på myndigheter om att starta, driva och vidareutveckla klarspråksarbete samt delade ut priset *Klarspråkskristallen* på Språkrådets årliga konferens *Språkrådsdagen*. Vi deltog i det löpande arbetet med att uppdatera webbsidorna under fliken Klarspråk.

I instruktionen för Institutet för språk och folkminnen (2007:1181) står det i 2 §, punkterna 8–10 att institutet ska

8. följa tillämpningen av språklagen (2009:600) och verka för att den offentliga förvaltningen använder svenska som huvudspråk och de nationella minoritetsspråken enligt gällande lagar och förordningar,
9. verka för att den offentliga förvaltningen använder ett vardat, enkelt och begripligt språk, bland annat genom att ge ut skrivregler för den offentliga förvaltningen,
10. följa och utvärdera klarspråksarbetet inom den offentliga förvaltningen,

I 3 § står det också att myndigheten i samband med årsredovisningen varje år ska redovisa klarspråksarbetet under det gångna året.

Dessa uppgifter faller i huvudsak på avdelningen Språkrådet. Under punkt 8 faller de föreläsningar som hållits under året, liksom de kontakter Språkrådet haft med myndigheter och kommuner om språklagen och om klarspråksarbete. Uppgifterna i punkt 9 har utförts bland annat genom att en nyutgåva av *Myndigheternas skrivregler* publicerades 2014. Löpande arbete med uppdatering pågår. Uppgifterna i punkt 10 har utförts i och med publiceringen av klarspråkshistoriken *Krångelspråk blir klarspråk*.

Det finns ingen skarp gräns mellan vad som är klarspråksarbete och annat språkvårdsarbete, uppgifterna går delvis in i varandra. Under ett normalår uppskattar vi att 1–1,2 årsarbetskrafter ägnas åt klarspråksarbete. Språkrådets bedömning är att behovet av insatser inom området är omfattande. Mer arbete borde satsas på uppsökande verksamhet och på att få till stånd samarbete med andra organisationer, regioner med flera. Sådant arbete görs i viss mån.

Verksamhet under 2015

Konferenser och seminarier arrangerade av Språkrådet

Språkrådets seminarier för kontaktpersoner

Språkrådet arrangerade fyra heldagsseminarier med rubriken *Att starta och driva klarspråksarbete* för Språkrådets kontaktpersoner (se nedan), hos myndigheter, kommuner och landsting. Sammanlagt deltog 35 personer i seminarierna, som hölls den 17 april (på myndighetens avdelning i Göteborg), 28 april, 10 oktober och 4 november i Språkrådets lokaler. Vi vänder oss främst till nyblivna kontaktpersoner som är mest i behov av att sätta sig in i vad klarspråksarbete kan innebära. Detta seminarium har vi arrangerat sedan 2008 och sammanlagt har mer än 300 kontaktpersoner deltagit.

Fortsättningskurs i form av öppet forum

Vi arrangerade också ett seminarium, som vi kallade *Ta klarspråksarbetet ett steg till*, för dem som arbetat med klarspråk ett tag och som behövde få idéer för hur arbetet kan bedrivas långsiktigt. En fortsättningskurs var ett önskemål från ett flertal kontaktpersoner som tidigare deltagit i våra seminarier.

Fortsättningsseminariet genomfördes som ett s.k. öppet forum, det vill säga att deltagarna bestämmer vilka frågor som kommer att diskuteras. Seminariet hölls den 22 maj i Språkrådets lokaler och 11 personer deltog. Vi har för avsikt att arrangera öppet forum en gång årligen.

Språkrådsdagen 6 maj 2015

Språkrådet anordnade sin årliga konferens *Språkrådsdagen* den 6 maj 2015 med ca 200 deltagare. Temat för konferensen var *Inkluderande språk*. I en rad föredrag presenterade ledande språkvårdare och språkvetare forskning om och tendenser i det svenska språksamhället.

Exempelvis höll Mats Landqvist, Södertörns högskola, ett föredrag med rubriken *Vad får man kalla varandra? Om vem som sätter ord på identiteter och hur vi blir sorterade*. Per Lannerö, från E-delegationen, talade om den nya diskrimineringslagen och om dess påverkan på webbplatser. Louise Holmer, redaktionen för Svenska Akademiens ordlista, talade under rubriken *På väg mot en mer inkluderande ordlista*.

Som avslutning på konferensen delades tre språkpriser ut: *Klarspråkskristallen* (se nedan), *Minoritetsspråkspiset* och *Erik Wellanders pris*.

Internationella klarspråksdagen 13 oktober 2015

Språkrådet arrangerade i samarbete med Uppsala universitets uppdragsutbildning ett seminarium den 13 oktober på temat *Klarspråk – i går, i dag, i morgon*. Seminariet hölls i Stockholm.

Barbro Ehrenberg-Sundin och Maria Sundin, språkkonsulter i svenska och författare till boken *Krångelspråk blir klarspråk* höll en inledande föreläsning. Därefter följde presentationer av sju olika sätt att arbeta med klarspråk.

1. **Västra Götalandsregionen** presenterade arbetat med att förbättra och förenkla politikernas beslutsunderlag. Detta arbete belönades med Klarspråkskristallen 2015 (se nedan).
2. **Enköpings kommun** beskrev hur de arbetat med att förenkla kommunens vatten- och avloppstaxa och varför de gjorde det.
3. **Södertörns tingsrätt** presenterade det systematiska arbete med bemötande och klarspråksfrågor som bedrivs vid tingsrätten sedan 2009. Det långsiktiga målet är att öka förtroendet för domstolarna.
4. **Helsingborgs stad** redogjorde för hur följer man upp en stor utbildningsatsning. Tusentals personer i kommunen har utbildats i att skriva klarspråk. Och arbetet fortsätter.
5. **Skatteverket** berättade om sitt stora myndighetsövergripande klarspråksprojekt, som riktar sig till Skatteverkets ca 8 000 handläggare. Konceptet är att "utbilda utbildaren".
6. **Statistiska centralbyrån** redogjorde för sitt arbete i Burkina Faso och om hur man presenterar statistik så att mottagarna; journalister, företrädare för biståndsorganisationer m.fl. kan förstå och använda den.
7. **Försäkringskassan** har satsat på normkritisk språkvård för att motverka diskriminering.

Catharina Nyström Höög, forskningsledare vid Språkrådet och professor i svenska avslutade dagen genom att blicka framåt. Hon talade om *Klarspråket och framtiden. Fungerar samma språkråd i en förändrad textvärld?*

Föredragen filmades och finns på Uppsala universitets webbplats:
www.uppdragsutbildning.uu.se/internationella-klarspraksdagen.

Språkpolitikens dag den 7 december

Språkrådet arrangerade ett seminarium om språkpolitik den 7 december på Fotografiska museet i Stockholm för 150 inbjudna gäster. Språkrådet ville uppmärksamma att språkpolitiken fyllde tio år. Det var den 7 december 2005 som riksdagen beslutade om en nationell svensk språkpolitik. Vad har hänt under de tio år som gått? Varför behöver Sverige en språkpolitik och en språklag? Och hur bedrivs språkpolitiken i Danmark, Finland och Norge? Medverkade gjorde bl.a. tidigare kultur- och utbildningsminister Leif Pagrotsky, professorerna Björn Melander och Olle Josephson och representanter för de nordiska länderna.

Föreläsningar på myndigheter

Vi får regelbundet förfrågningar från myndigheter, kommuner, företag, föreningar osv. om att komma och föreläsa om språkfrågor och om hur man kan arbeta med klarspråk. Under 2015 anlätades Språkrådets klarspråksansvariga som föreläsare på myndigheter m.fl. vid elva tillfällen. Dels har kortare föredrag (en timme ca) om språklagen och om hur man kan arbeta

med klarspråk hållits, dels längre seminarier (1½–2 timmar) där även diskussion om deltagarnas texter och korta skrivövningar ingått. Se separat förteckning över de föreläsningar som hållits i bilaga 1.

Deltagare i föreläsningarna är framför allt kommunikatörer och handläggare av olika slag, men även chefer och ledningsgrupper.

Deltagande i konferenser och seminarier

13 mars - Språkkonsultföreningen (Ess)

Seminarium om det senaste inom begriplighetsforskning.

17 mars - Juseks konferens Popinion - dagen för kommunikation och information

Temat var *Kommunikation i medborgarnas tjänst*.

6 november - Språkkonsultföreningen (Ess) årliga konferens

Med temat *Vad är lättläst i dag? Vad innebär det att göra en text lättläst? Vem behöver lättlästa texter – och fungerar en typ av lättläst för alla? Hur påverkar den nya lagstiftningen om tillgänglighet kraven på myndigheters och företags texter?*

Medverkan vid konferenser

28–29 maj - nordisk klarspråkskonferens i Oslo, Norge

Under konferensen diskuterades frågorna: *Vilka krafter styr språket i förvaltningen? Hur använder det offentliga sin röst? Och vad kan kommuner och myndigheter i Norden lära av varandra?* Konferensen var ett samnordiskt arrangemang anordnat av det nordiska klarspråksnätverket där klarspråkvårdare från Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige ingår. Det innebär att vi planerade och genomförde konferensen i samarbete. (Se även nedan under rubriken Nordiskt samarbete.)

Från Sverige föreläste bland andra Fredrik Bohlin, rådmann vid Ystads tingsrätt (och ledamot i rådgivande klarspråksnämnden), på temat *Från krångelspråk till klarspråk. Om språket som auktoritetsmarkör i rättsväsendet*. Sara Gunnerud, språkkonsult och författare pratade om hur makt utövas i det politiska språket utifrån sin bok: *Ordens makt i politiken*.

17–19 september - internationell klarspråkskonferens i Dublin, Irland

Temat för konferensen Plain 2015 var *Clearer language, greater efficiency and effectiveness*. Språkrådets klarspråksansvariga Eva Olovsson och Ingrid Olsson föreläste under rubriken *Black or white? What is right and what is wrong, and who decides what is wrong?* Synen på vad som är rätt och fel är i dag mindre normativ, regelstyrd och mer beskrivande, diskuterande jämfört med för några decennier sedan. Hur diskuterar vi på Språkrådet och hur argumenterar vi när vi svarar på olika språkfrågor? Deltagarna fick även de fundera på hur de skulle besvara några vanliga frågor om benämningar, som t.ex. är det okej att använda ordet indian? Eller Orienten?

14 december - juristkonferens i Bryssel, Belgien

Eva Olovsson var inbjuden att föreläsa på konferensen *Le langage clair: ça simplifie la vie* om det svenska arbetet med att skriva klara och begripliga juridiska texter.

Publikationer

Informationsbladet Klarspråk

Klarspråk. Bulletin från Språkrådet är ett informationsblad med nyheter om klarspråksarbete i Sverige och andra länder. *Klarspråk* kommer ut med fyra nummer om året. Informationsbladet trycks i 4 500 exemplar och distribueras till prenumeranter och till andra intresserade vid främst statliga myndigheter, kommuner och landsting. Dessutom prenumererar ca 1 373 personer (antalet ökar varje år) på *Klarspråk* i digital form. Prenumerationen är gratis.

För en förteckning över innehållet se bilaga 2.

Utgivning av boken Krångelspråk blir klarspråk

Boken *Krångelspråk blir klarspråk. Från 1970-tal till 2010-tal*, Språkrådets skrifter 18 (Norstedts 2015) är en historik om det svenska klarspråksarbetet. Det moderna klarspråksarbetet inleddes på 1970-talet, och har drivits på av riksdag och regering tillsammans med språkvetare, jurister, journalister och myndigheter. I boken berättas hur allt började, hur författningsspråket moderniserades och hur Regeringskansliet gick i bräschen för att förändra mönstren för en rad viktiga texter.

Nya medier och nya krav på tillgänglighet innebär nu nya utmaningar. Hur ska det framtida klarspråksarbetet bedrivas? Och vilken forskning behövs? Boken avslutas med bidrag från några forskare och språkvårdare som diskuterar detta. Barbro Ehrenberg-Sundin tidigare språkexpert i Regeringskansliet och Maria Sundin språkkonsult har skrivit boken på uppdrag av Språkrådet.

Artiklar

Den nordiska tidskriften *Sakprosa* Vol 7, Nr 2 (2015) publicerade ett temanummer om klarspråk. Två medarbetare vid Språkrådet medverkade. Catharina Nyström Höög, forskningsledare vid Språkrådet, skrev om en ny myndighetsgenre: värdegrundstexter och dess relation till klarspråksnormen och Lena Lind Palicki, språkvårdare, skrev artikeln "Från demokratisk rättighet till tips och småknep i skrivandet. Några nedslag i det svenska klarspråksarbetet" (tillsammans med Andreas Nord, Göteborgs universitet).

Språkrådets kontaktpersoner

Språkrådet har ett nätverk av kontaktpersoner hos statliga myndigheter, kommuner och landsting. Antalet kontaktpersoner var i slutet av 2015 sammanlagt 501 personer (247 på statliga myndigheter, 229 i kommuner och 25 i landsting). Som jämförelse kan nämnas att år 2014 var antalet 473 personer, antalet har alltså ökat med 28 personer. Kontaktnätet uppdateras fortlöpande.

Kontaktpersonerna ska driva klarspråksfrågorna på sin myndighet, ordna skrivutbildningar, informera kollegor om språkfrågor osv. De är en kontaktväg och en ingång för Språkrådet till myndigheterna och kommunerna. Vi kan exempelvis skicka språkfrågor på remiss till dem, informera om nyheter osv. Tanken med kontaktnätet är också att kontaktpersonerna sinsemellan ska kunna kontakta varandra, bilda mindre nätverk, gå samman regionalt för att arrangera seminarier osv.

Under 2015 har också, som nämnts ovan, 35 kontaktpersoner deltagit i Språkrådets klarspråksseminarier.

Språkrådet skickade ut fem nyhetsbrev till kontaktpersonerna under året.

Kontakter med andra myndigheter, nätverk, forskare m.fl.

- Språkrådet har kontaktat Sveriges kommuner och landsting (SKL) och föreslagit ett samarbete för att stödja kommunernas klarspråksarbete. Förslaget har skickats på remiss till kommunerna.
- 12 februari: Besök av en grupp från Selkokeskus (Centrum för lättläst) från Finland.
- 9 april: Besök av Ulla Bohman och Camilla Batal från Myndigheten för tillgängliga medier, MTM (tidigare Punktskrifts- och talboksbiblioteket, TPB), för diskussioner om eventuellt samarbete om lättläst m.m.
- 29 april: Besök av Håkan Bergström, översättare vid EU-kommissionen som behövde sätta sig in i det svenska klarspråksarbetet.
- 7 maj: Besök från Finland av en grupp svensklärare.
- 11 december: Rådgivande möte med Arbetsförmedlingens språkvårdare, Marianne Ek.
- Möten i föreningen Samspråk (förening för språkvårdare i offentlig förvaltning med 73 medlemmar). Årsmötet hölls på Språkrådet den 17 februari. Övriga möten hölls 15 maj på Försäkringskassan, 30 september på Collectum och 25 november på Skatteverket.

Webbsidorna Klarspråk

Klarspråkssidorna på webbplatsen uppdateras fortlöpande med information om verksamheten, tips om konferenser, utlysning av *Klarspråkskristallen*, lästips m.m.

Listorna över våra kontaktpersoner hos statliga myndigheter, kommuner och landsting ligger på klarspråkssidorna. Där finns också länkar till hjälpmedlen:

- **Webbutbildningen *Att skriva bättre*.** Utbildningen är skapad av tio myndigheter i samarbete. Varje myndighet har gjort egna versioner av utbildningen och Språkrådet har tagit fram en allmän version, som alla kan använda.
- **Webbtestet *Klarspråkstestet*.** Klarspråkstestet är ett webbaserat självbedömningstest på Språkrådets webbplats. Testet finns i två delar: Ett test för beslut, brev och liknande kortare texter och ett test för rapporter och längre texter.

- **Utbildningsmaterialet *Skriva på myndighet*.** Utbildningsmaterialet består av tre delar: lärarhandledning, övningshäfte med skrivövningar och Powerpoint-bilder, och det är fritt att använda. Materialet kan användas som underlag för att utforma klarspråkskurser. Det har tagits fram gemensamt av flera myndigheter: Bolagsverket, Försäkringskassan, Skatteverket och Tullverket, i samarbete med Språkrådet.

På webbsidan *Oklart språk* uppmanas allmänheten att rapportera om dåligt fungerande texter. Exempel kommer in fortlöpande.

Goda exempel

Under fliken *Goda exempel* finns några exempel på myndigheter och kommuner som på olika sätt arbetar med klarspråk.

Myndigheter

- Försäkringskassan (rikstäckande klarspråksarbete)
- Jordbruksverket (mätning av effekter)
- Kronofogden (skrivhandledning och språknätverk)
- Socialstyrelsen (terminologiarbete)

Kommuner och regioner

- Enköping förklarar va-taxan
- Hallstahammar bjuder på frukost
- Helsingborg utbildar alla anställda
- Västra Götalandsregionen tar fram lättlästa handlingar

Regionala samarbeten

- Kliv (nätverket Klarspråk i Västernorrland)
- Infomix (centrum för tillgänglig information i Västerbotten)
- En del av dessa och fler finns att läsa mer om i boken *Klarspråk lönar sig*.

Klarspråkskristallen

Klarspråkskristallen – priset för ett klart och begripligt offentligt språk – delas ut en gång om året till en myndighet, en kommun eller ett landsting. Priset är en belöning för goda resultat i arbetet för klara texter, och en uppmuntran till fortsatta språkvårdsinsatser.

År 2015 var temat för kristallen *Ett föredömligt klarspråksarbete*. Priset gick till Västra Götalandsregionen för ett förtjänstfullt och föredömligt klarspråksarbete som kan inspirera andra. Kristallen delades ut på Språkrådsdagen den 6 maj, och prisutdelare var kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke.

Juryns motivering löd:

”Omfattande och krångliga handlingar försvårar det demokratiska arbetet. Som en del av det kontinuerliga klarspråksarbetet har Västra Götalandsregionen därför satsat särskilt på att göra underlagen för politiska beslut kortare och begripligare. Arbetet har förankrats hos de olika inblandade parterna, problemet är väl avgränsat och fem tydliga och mätbara mål har satts upp. Chefernas ansvar för det fortsatta arbetet preciseras och konkretiseras i en långsiktig handlingsplan. Västra Götalandsregionen visar hur den demokratiska processen och rättssäkerheten kan stärkas med hjälp av klarspråksarbete.”

Sammanlagt skickade 10 myndigheter och kommuner in nomineringar till priset: 6 statliga myndigheter, 3 kommuner och 1 region.

Vinnarna av kristallen utses av en jury. I 2015 års jury ingick Per Virdesten, ordförande, tidigare justitieråd i Högsta domstolen och ledamot i Språkrådets rådgivande klarspråksnämnd, Monica Björklund Aksnes, kommunikationsdirektör, Sveriges kommuner och landsting, Anna-Malin Karlsson, professor i svenska, Uppsala universitet, Helle Klein, chefredaktör/vd för Dagens arbete, Kerstin Lundin, examinerad språkkonsult i svenska, Josef Pallas, docent i företagsekonomi, Uppsala universitet, Annicka Spångberg, informationschef, Post- och telestyrelsen och Mats Wikström, generaldirektör, Ekonomistyrningsverket.

Juryen sammanträdde den 10 mars 2015.

Språkfrågor och andra frågor

Vi besvarar och dokumenterar språkfrågor och andra frågor från allmänheten, den offentliga förvaltningen och företag, alternativt hänvisar dem till lämpligt organ.

Många myndigheter och kommuner, och andra offentliga organisationer, kontaktar oss också för att fråga hur man kan arbeta med klarspråk. Vi blir också tillfrågade om vi kan hålla regelrätta skrivkurser, granska rapporter, åta oss skrivuppdrag osv. Då det inte ingår i vårt uppdrag, hänvisar vi i dessa fall till språkkonsulter och andra lämpliga personer.

Nordiskt samarbete

Det finns ett nordiskt klarspråksnätverk för klarspråksansvariga på de nordiska språknämnderna/språkråden. Nätverket arrangerar vartannat år nordiska klarspråkskonferenser enligt ett rullande schema. År 2015 var det Norges tur att vara arrangör (se under Medverkan vid konferenser), och våren 2017 kommer Danmark att vara värdland.

Klarspråksnämnden

I instruktionen för institutet står det att det inom myndigheten ska finnas en rådgivande nämnd för klarspråksfrågor. Klarspråksnämndens uppgift är att ge råd i klarspråksfrågor, följa och utvärdera klarspråksarbetet och stödja Språkrådets arbete med att verka för att den offentliga förvaltningen använder ett vardat, enkelt och begripligt språk.

Vid varje möte rapporterar Språkrådet från klarspråksverksamheten och ledamöterna lämnar information till Språkrådet. Mötena innehåller även diskussionspunkter.

Varje möte 2015 hade ett tema enligt nedan.

Möte 1 - nya idéer för klarspråksarbetet

Med utgångspunkt bland annat i Språkrådets årsrapport om klarspråksverksamheten. Det arbetsprogram som fastställts för nämndens arbete tas även upp för eventuell revidering.

Möte 2 – Klarspråkskristallen

Förslag till tema för nästkommande års pris.

Möte 3 - informationsbladet Klarspråk. Bulletin från Språkrådet

Förslag till teman för det kommande årets fyra nummer.

Möte 4 - omvärldsbevakning och inventering av aktuell forskning

Nämnden ska bestå av högst nio ledamöter. I instruktionen står det vidare att fyra ledamöter ska utses av regeringen. Övriga ledamöter utses av Institutet för språk och folkminnen.

Ledamöter utsedda av regeringen:

1. Fredrik Bohlin, rådmän, Hässleholms tingsrätt
2. Agneta Bäcklund, justitieråd, Högsta domstolen.
3. Lotta Hardvik Cederstierna, kanslichef, Statsrådsberedningen, Regeringskansliet
4. Per Virdesten, justitieråd, Högsta domstolen.

Ledamöter utsedda av Institutet för språk och folkminnen:

1. Harriet Kowalski, avdelningschef, Språkrådet
2. Anders Danielsson, generaldirektör, Migrationsverket
3. Cecilia Bodström, programdirektör vid Sveriges radio
4. Per Ledin, professor, Örebro universitet
5. Maria Sterner, kommunikationschef, Sollentuna kommun.

Nämnden sammanträdde fyra gånger under verksamhetsåret: 6 februari, 21 maj, 24 september och 19 november.

Handledning av praktikanter

Två praktikanter togs emot under delar av verksamhetsåret: en student från språkkonsultprogrammet i Göteborg och en student från språkvetarprogrammet, Uppsala universitet.

Personal

Ansvariga för klarspråksarbetet 2015 var språkvårdarna Eva Olovsson och Ingrid Olsson.

Bilaga 1. Föreläsningar på myndigheter m.fl. 2015

16 januari: Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) (föreläsning för handläggare och kommunikatörer)

3 mars: Migrationsverkets Dublinenhet (seminarium för handläggare)

12 maj: Enklare regler (nätverksträff för nätverket "Enklare regler" anordnad av Tillväxtverket)

10 juni: Utrikesdepartementet (träff med kommunikationsavdelningen)

17 juni: FMV (föreläsning på avdelningsmöte)

25 augusti: Skolinspektionen (föreläsning på utbildning i förvaltningsrätt för handläggare)

26 september: Rättsmedicinalverket (föreläsning för utredare på rättspsykiatriska avdelningar)

26 oktober: Konkurrensverkets ledningsgrupp (presentation av Språkrådets klarspråksarbete och diskussion om olika sätt att skriva beslut)

12 november: Linköpings kommun (föreläsning på språkdag för all intresserad personal)

23 november: Länsstyrelsen i Östergötland (föreläsning för all intresserad personal)

24 november: Nacka kommun (föreläsning för kommunikationsavdelningen)

Bilaga 2. Förteckning över innehållet i Klarspråk 2015

Nyhetsbladet *Klarspråk. Bulletin från Språkrådet*. Kortfattad presentation av innehållet 2015.

Klarspråk nr 1/2015

- Det går att utesluta människor från att vara delaktiga i samhället genom att använda ett svårbegripligt språk eller genom att inte erbjuda information i tillgänglig form. Det slår Anne Holm Gulati, generaldirektör för Myndigheten för delaktighet, fast i en krönika.
- "Vad får man säga egentligen?" är rubriken på docent Mats Landqvist artikel. Kampen mot diskriminering har alltmer kommit att handla om människors rätt att definiera sig själva.
- I Skrivrådet får vi en rad förslag på hur man kan skriva könsneutralt.
- Använder ni *hen*, frågade Klarspråk några myndigheter och kommuner.
- Svenska Akademiens ordlista (SAOL) kommer under våren ut i en ny upplaga. I SAOL 14 finns många ord som signalerar ett mer inkluderande språkbruk, och en del starkt nedsättande ord har strukits.
- Är det okej att använda ordet indian? Eller afroamerikan? I Språkfrågan diskuteras gruppbenämningar som kan uppfattas som nedsättande.
- Centrum för lättläst har avvecklats, och statens insatser för lättläst har tagit över av Myndigheten för tillgängliga medier, MTM.
- Bristande tillgänglighet har införts som ny form av diskriminering i diskrimineringslagen från 1 januari 2015.
- Språkvårdare i jiddisch anställd på Språkrådet.

Klarspråk nr 2/2015

- Klarspråk i det offentliga spelar en viktig roll för att alla människor ska känna delaktighet i samhället och använda sin möjlighet att påverka. Det skriver Alice Bah Kuhnke, demokrati- och kulturminister, i en krönika.
- Klarspråkskristallen 2015 gick till Västra Götlandregionen, som arbetat med att ta fram bra beslutsunderlag för politikerna i regionen.
- Grundar sig klarspråksråden på forskning? Detta har Åsa Wengelin, forskare vid Göteborgs universitet undersökt.
- Seher Yilmaz, ordförande i Rättviseförmedlingen, ger tips om vad man ska tänka på när man t.ex. rekryterar personal. Myndigheter har ett extra stort ansvar för att alla ska känna sig inkluderade.
- Ny bok på gång i Språkrådets småskriftsserie: en klarspråkshistorik om myndighetsspråkvårdens framväxt, skriven av språkkonsulterna Barbro Ehrenberg-Sundin och Maria Sundin.
- Vanliga sägeverb som *säga, tycka, mena* förekommer sällan i t.ex. domar och utredningar. I stället *anför, uttalar, yrkar* man. Detta diskuteras i Språkfrågan.

- I broschyren *Att upphandla översättningar* finns råd och tips om vad man bör tänka på när man upphandlar tolk- och översättningstjänster.
- Minoritetsspråkspiset 2015 gick till modersmåls läraren Sadeta Murić. Hon prisas för sitt arbete med att stärka flerspråkiga barns mångkulturella identitet.
- *Sakprosa*, som är en nordisk språkvetenskaplig tidskrift, har kommit med ett nummer på temat klarspråksforskning.

Klarspråk nr 3/2015

- För att få asyl i Sverige måste man visa att man har behov av skydd och göra sannolikt vem man är och var man kommer ifrån. Anders Danielsson, generaldirektör för Migrationsverket, skriver om språkanalyser som bevismedel i en krönika.
- Retorikern Eirik Granly Foss och Johan L. Tønnesson, professor i sakprosa, från Norge skriver om att det ibland är svårt att skriva om naturvetenskap på ett enkelt sätt.
- Från Australien får vi ta del av en undersökning om hur 50 organisationer arbetar med klarspråk.
- Olivia Zarcate från Frankrike är juristen som tänker i bilder. Hon arbetar med Legal Design för att göra juridiska texter tillgängliga och överblickbara även för icke jurister.
- Myndighetsspråk är på många sätt förknippat med makt. Ulla Tiirilä, specialexpert från Finland, har studerat hur hierarkin inom den offentliga makten bygger på en hierarki av texter.
- Hur väl förstår danskar, normmän och svenskar varandra? Birgitta Agazzi, tidigare språkvårdare vid Språkrådet, tar upp några vanliga "falska vänner".
- Harriet Kowalski blir ny chef för Språkrådet från den 1 oktober.
- En ny myndighet, Upphandlingsmyndigheten, slog upp sina portar den 1 september.
- Språkrådet har lanserat en mobilapp med vanliga språkfrågor, som heter Språkrådet. Den är gratis att ladda ner.
- Klarspråkskristallen 2016: tema för kristallen blir *Klarspråk i e-tjänster*.

Klarspråk nr 4/2015. Tema språkpolitik

- Språkrådets första chef, Olle Josephson, summerar de tio år som gått sedan riksdagen antog de språkpolitiska målen 2005. Han konstaterar att vi har mål och en tydlig riktning för språkpolitiken, vilket vi inte hade före 2005. Det samlade betyget för språkpolitikens genomslagskraft blir ett *nja*, vilket inte är så illa.
- Tillgänglighet är ett nyckelord i Språkrådets uppdrag. Alla ska ha rätt till språk och alla ska kunna kommunicera på egna villkor. Så kan ett av de språkpolitiska målen sammanfattas, skriver Harriet Kowalski, ny tillträd chef vid Språkrådet, i sin krönika.
- Var tredje person kan inte nämna något av de nationella minoritetsspråken, visar en undersökning som gjorts på uppdrag av Språkrådet.
- Ett enkelt konstruerat system är viktigare än hur man informerar om det. Det skriver Sten Eriksson, kommunikationschef vid Pensionsmyndigheten i Skrivrådet.

- Hur kommer klarspråksarbetet att utvecklas framöver? Catharina Nyström Höög, forskningsledare vid Språkrådet, blickar framåt.
- *Vitryssland* eller *Belarus*, vilket namn ska vi använda? Ola Karlsson, språkvårdare vid Språkrådet, diskuterar namnfrågan i Språkfrågan.
- Ny nyordsbok, *Nyord i svenskan* (Morfem) har precis kommit ut. Här presenteras 2 000 ord från de senaste 20 åren.
- Klarspråkskristallen 2016: Snart är det dags att skicka in nomineringar. Årets tema är *Klarspråk i e-tjänster*.
- Språkrådsdagen, Språkrådets årliga konferens, blir den 28 april 2016.

Bilaga 3. Arbetsplan för klarspråksarbetet 2015

Verksamheten 2015 kan sammanfattas i nedanstående punkter. Utan prioriteringsordning.

1. Hålla föredrag på myndigheter och i kommuner.
2. Bedriva uppsökande verksamhet: kontakta chefer och ledningsgrupper för myndigheter och kommuner för att informera om språklagarna och om deras skyldighet att bedriva klarspråksarbete.
3. Fortsätta satsningen på ett nätverk av kontaktpersoner i klarspråksfrågor och
 - a) se till att fler kommuner anmäler en kontaktperson
 - b) se till att varje myndighet som har kontakter med allmänheten har en kontaktperson
 - c) hålla seminarier för kontaktpersonerna om att starta och bedriva klarspråksarbete (varav ett av seminarierna anordnas i Göteborg).
 - d) hålla seminarium om att ta klarspråksarbetet vidare
 - e) skicka ut nyhetsbrev regelbundet.
4. Svvara på språkfrågor och andra frågor om myndighetskommunikation.
5. Medverka i arbetet med myndighetens webbplats.
6. Löpande uppdatera och utveckla klarspråkssidorna på webbplatsen.
7. Utveckla de elektroniska hjälpmedlen, *Klarspråkstestet* och webbutbildningen *Att skriva bättre*.
8. Ge ut fyra nummer av *Klarspråk. Bulletin från Språkrådet*.
9. Sammanställa en rapport om klarspråk där det dels ingår resultaten från den enkät som genomfördes i maj 2014, dels ett avsnitt om klarspråksforskning. Kommer att publiceras i Språkrådets rapportserie.
10. Ge ut en klarspråkshistorik, som är planerad att ges ut i Språkrådets småskriftsserie, Norstedts förlag.
11. Organisera arbetet med *Klarspråkskristallen* (val av tävlingskategori, annonsering, tillsättande av juryledamöter, juryarbete m.m.).
12. Genomföra *Språkrådsdagen* den 6 maj 2015 med utdelning av *Klarspråkskristallen*.
13. Arrangera ett seminarium den 13 oktober (internationella klarspråksdagen). Tema för seminariet: *Goda exempel på klarspråksarbete*.
14. Delta i nordiskt klarspråkssamarbete (närmast som medverkande i och medarrangör av en nordisk klarspråkskonferens i Oslo i maj)
15. Delta i internationellt klarspråkssamarbete genom föreningarna Clarity och Plain (internationell klarspråkskonferens i Dublin i september).
16. Arrangera fyra möten i rådgivande klarspråksnämnden.

17. Uppmuntra till forskning om klarspråk.

18. Se över klarspråksarbetet i stort.